

Nordiske masterprogram

Juridiske, finansielle, institusjonelle og praktiske barrierer

Agnete Vabø
Synnøve Skjersli Brandt
Per Olaf Aamodt

Rapport 40/2012

NIFU

Nordiske masterprogram

**Juridiske, finansielle, institusjonelle og praktiske
barrierer**

Agnete Vabø
Synnøve Skjersli Brandt
Per Olaf Aamodt

Rapport 40/2012

Rapport 40/2012

Utgitt av Nordisk institutt for studier av innovasjon, forskning og utdanning
Adresse PB 5183 Majorstuen, NO-0302 Oslo. Besøksadresse: Wergelandsveien 7, 0167 Oslo

Oppdragsgiver Nordisk Ministerråd
Adresse Ved Stranden 18, 1061 København K

Trykk Link Grafisk

ISBN 978-82-7218-872-5
ISSN 1892-2597 (online)

www.nifu.no

Forord

Nordisk institutt for studier av innovasjon forskning og utdanning (NIFU) fikk i oppdrag av Nordisk Ministerråd (NM) å gjennomføre en studie av nordiske masterprogram med vekt på juridiske, finansielle, institusjonelle og praktiske barrierer for gjennomføring av slikt samarbeid.

Studien er gjennomført av Synnøve Brandt, Per Olaf Aamodt og Agnete Vabø, med sistnevnte som prosjektleder. Bjørn Stensaker (UiO/NIFU) har bidratt til kvalitetssikring av rapporten.

Vi retter en stor takk til alle som har bidratt med informasjon og andre konstruktive innspill til rapporten: Programadministratørene på ulike nivå, internasjonale programkontor i nordiske land, programkoordinatorer, leder av nordisk arbeidsgruppe om studiestøtte, medlemmer av rådgivningsgruppen for nordisk samarbeid innen høyere utdanning (HØGUT), medlem av Nordic Quality Agency Network in Higher Education NOQA.

Særlig stor hjelp har vi fått av seniorrådgiver ved Universitetet i Bergen, Etelka Tamminen Dahl.

Oslo, oktober 2012

Sveinung Skule
Direktør

Jannecke Wiers-Jenssen
Forskningsleder

Innhold

Summary and recommendations	7
Sammendrag og anbefalinger.....	9
1 Problembakgrunn og metodisk tilnærming.....	11
1.1 Om undersøkelsen.....	11
1.2 Data og metode.....	12
2 Barrierer	14
2.1 Innledning	14
2.2 Modell	14
2.3 Doble og felles grader- og studieprogram.....	15
2.4 Akkreditering/godkjenning	17
2.4.1 Innledning	17
2.4.2 Betydelige forskjeller mellom landene	17
2.4.3 Mot nordisk harmonisering?	19
2.5 Institusjonelle barrierer	20
2.5.1 Terminstruktur	20
2.5.2 Poengstruktur.....	20
2.5.3 Eksamensordninger og karakterskala.....	21
2.5.4 Vitnemål.....	21
2.5.5 Oppsummering.....	21
2.6 Praktiske forhold	22
2.6.1 Forslag til anbefalinger	22
2.7 Finansielle barrierer og insentiver.....	23
Referanser.....	24
Vedlegg	25
Lista över Nordiska master program	25

Summary and recommendations

The Nordic Master Project (NMP) was initiated by the Nordic Council of Ministers (NM) as a pilot project in 2006, and currently comprises 16 programmes. Despite considerable interest from academic communities in general and positive feedback from students and practitioners in particular, NMP is hampered by factors that helped to prevent the achievement of the project in some significant areas.

On behalf of the Nordic Council of Ministers NIFU has conducted a study of those legal, practical, institutional and financial issues that act as barriers to the full attainment of NMP.

The material for the study was obtained through interviews, documents, surveys and participation in workshops and meetings.

The findings of the study lead NIFU to conclude that development of NMP is associated with a number of challenges in terms of quality assurance and accreditation. The respective national legislation takes diverse views of "joint degrees". The institutions have different practices and sometimes little experience with the legal aspects. In the Nordic countries, the extent to which institutions have delegated responsibility for master degrees differs substantially.

The funding of programmes beyond initial development is seen as sometimes very challenging. A common problem is that the number of students has been lower than estimated. With the exception of Denmark, it is claimed that economic incentives are generally inadequate to attract foreign students, and funds for scholarships for students are also scarce. Cost of living is a challenge, particularly for non-European students.

Differences in national and institutional practices in relation to the term structure, points structure and exams seem to be manageable, but there appears a certain difficulty in getting a diploma.

For students, it is generally difficult to obtain housing, and visa requirements are demanding for the students involved.

Against this backdrop NIFU gives the following recommendations:

- Despite many previous studies, there has been relatively little effort to harmonise accreditation practices in Scandinavia. NIFU sees a great need to raise these issues on a higher political level and NOQA should be expected to play a central role in this work.
- Work towards a common Nordic accreditation, in line with proposals from *Nordic Quality Assurance Network*. NOQA group could be a long term goal for HØGUT. As also concluded in the NOQA report this requires new agreements between countries and changes in the respective national legislation. We will add that Nordic accreditation therefore must be addressed at the respective

national ministerial level and in cooperation between the Council of Ministers, where the HØGUT can assist in any such process.

- HØGUT may consider requiring that all NMP must be accredited before the recruitment of students.
- Differences in the term structure and points structure should be mapped in detail with a view to provide the best possible information to communities to establish programmes and applicants
- HØGUT should exert influence over countries and institutions to achieve a common method of issuing diplomas in the framework of NMP. It may appoint a Nordic expert committee to develop a common definition and model of the certificate to be issued within the framework of NMP. The group should relate their recommendations to the recommendations of the European Working Group recommendations present in autumn 2012.
- To provide housing seems to be generally difficult regardless of the student's national origin. It is important that institutions take this into account, and inform and otherwise assist applicants in advance.
- Visa rules are hardly simple to change, but it will possibly be possible to simplify the situation for the students if they receive early information about these requirements and how they should proceed.
- Information and guidance of students should be a part of the quality assurance regime in NMP. Institutions must take responsibility for cleaning up the academic and administrative matters. It should be clear which is the institution responsible for providing technical guidance and administrative assistance to students. There seems to be a need for more information about the policies the collaborating institutions must follow. What is the main coordinator role and what is the shared responsibility? Regardless of whatever accreditation regimes within which NMP will be developed, there is a need to develop a common handbook, as far as possible, to inform the guidelines of institutional cooperation on masters programmes at the Nordic level. This includes information about rules for accreditation, degrees, diplomas etc. that apply in different countries, and where the academic and administrative responsibility rests with the participating institutions for example when it comes to creating a curriculum, or practical and academic monitoring of students. The Programme Administrator (SIU) is the natural unit for such a task.
- NMP is characterised by the scarce funds for mobility grants, particularly for non-European students.
- NIFU recommends that HØGUT investigate further whether existing resources can be reallocated to student mobility and scholarship. This applies to both assets and resources that exist within the framework of Nordplus Higher Education. Assets may also be used for mobility. HØGUT may also consider the possibility that Nordplus prioritise students admitted to a NMP.
- The operating period for NMP is relatively short, one and a half years. In comparison, the programmes within the framework of Erasmus Mundus have five year service periods. A similar extension of operation is recommended for NMP. Given that the needs vary over time and between consortia, there should be a reasonably flexible use of resources.
- There has been a hint of controversy about revenues and expenditures within the consortia, Budgetary matters must always be clarified. Applications for NMP should include the required financial plan and strategy to ensure financial sustainability of programmes beyond the Ministerial Council grant.
- The lack of institutional support that can be a barrier to the realisation of NMP can be an indication that these programmes should be prioritised by the institutions that value Nordic cooperation in their internationalisation strategies, particularly in terms of administrative and financial support to the communities that succeed in taking part in NMP.

Sammendrag og anbefalinger

Nordisk Ministerråd (NM) var initiativtaker og startet opp Nordic Master Project (NMP) som et pilotprosjekt i 2006. I dag finnes det 16 nordiske master-programmer. På tross av stor interesse fra fagmiljøer generelt, og gode tilbakemeldinger fra studenter og fagpersonale spesielt, er det juridiske, institusjonelle, finansielle og praktiske forhold som bidrar til å forhindre at NMP realiseres i det omfang og med de kvalitetene som står sentralt bak satsningen.

På oppdrag av Nordisk Ministerråd har NIFU gjennomført en utredning av de juridiske, praktiske, institusjonelle og finansielle forhold som fungerer som barrierer for en fullverdig realisering av NMP.

Materialet for undersøkelsen er fremskaffet gjennom intervjuer, dokumenter, foreliggende surveymateriale og deltakelse på workshop og møter.

På basis av undersøkelsene konkluderer NIFU at utvikling av NMP er forbundet med en rekke utfordringer hva gjelder kvalitetssikring og akkreditering. De respektive lands lovgiving er i varierende grad tilpasset "joint degrees". Lærestedene har ulik praksis og noen ganger liten erfaring med de juridiske aspektene. I de nordiske landene er det dessuten svært ulikt i hvor stor grad lærestedene selv har fått delegert ansvar for mastergradene. Godkjenningsordningene er derfor svært ulike i de fem nordiske landene. Disse forholdene bidrar i betydelig grad til å forsinke og å hindre etableringen av nordiske mastergradsprogrammer.

Finansieringen av programmer utover utviklingsfasen oppleves som til dels meget utfordrende. Et gjennomgående problem er at antall studenter har blitt lavere enn stipulert. Med unntak av Danmark, hevdes det å være for dårlige økonomiske insentiver generelt for å tiltrekke utenlandske studenter. Det er også for knappe midler til stipend til studentene. Levekostnader er en utfordring, særlig for utenomeuropeiske studenter.

Ulik nasjonal og institusjonell praksis i forhold til terminstruktur, poengstruktur og eksamensordninger synes å være håndterbart, men det rapporteres om visse problemer med å få utstedt vitnemål.

For studentene er det generelt vanskelig å skaffe bolig, og visumkravene er krevende for de studenter det gjelder.

- Til tross for mange tidligere utredninger har det i praksis skjedd relativt lite for å harmonisere akkrediteringspraksis i Norden. Det er stort behov for å løfte disse spørsmålene opp på et overordnet politisk nivå og NOQA bør få en sentral rolle i dette arbeidet.

- Arbeidet mot felles nordisk akkreditering, i tråd med forslagene fra *Nordic Quality Assurance Network* NOQA gruppen kan være et langsiktig mål for HØGUT. Som også konkludert i NOQA rapporten krever dette nye avtaler mellom land og endring i de respektive lands lovverk. Vi vil tilføye at felles nordisk akkreditering derfor må behandles av departementene i hvert land og i samarbeid mellom disse. Ministerrådet ved HØGUT bør bistå de nasjonale ministeriene i behandlingen av slike akkrediteringer.
- HØGUT bør vurdere å stille krav om at alle NMP skal være akkreditert før det rekrutteres studenter.
- Forskjeller i terminstruktur og poengstruktur bør kartlegges nærmere med tanke på å gi best mulig informasjon til fagmiljøer som skal etablere programmer og til søkere.
- HØGUT bør utøve innflytelse overfor land og læresteder for å få til en felles måte å utstede vitnemål på innenfor rammen av NMP. Det kan nedsettes en nordisk ekspertkomite som utvikler en felles definisjon og modell for de eksamensbevis som skal utstedes innenfor rammen av NMP. Gruppen bør relatere sine anbefalinger til anbefalingene til den europeiske arbeidsgruppens anbefalinger som foreligger høsten 2012.
- Å skaffe bolig synes å være generelt vanskelig uavhengig av studentenes nasjonale bakgrunn. Det er viktig at institusjonene tar hensyn til dette, informerer og på andre måter bistår søkerne i god tid.
- Visumreglene er neppe enkle å endre på, men det vil muligens kunne forenkle situasjonen for studentene dersom de får tidlig informasjon om disse kravene og hvordan de skal gå fram.
- Informasjon og veiledning av studenter bør være en del av kvalitetssikringsregimet innen NMP. Institusjonene må påta seg ansvaret for å rydde opp i faglige og administrative forhold. Det bør være tydelig hvem på institusjonen som er ansvarlig for faglig veiledning og administrativ assistanse til studentene. Det synes å være behov for mer informasjon om de retningslinjer de samarbeidende institusjoner skal følge og bedre spesifisering av hvilke roller og ansvar de har. Hva ligger i hovedkoordinatorrollen og hva ligger i delt ansvar? Uavhengig av hvilke godkjenningssystemer NMP skal utvikles innenfor er det behov for å utvikle en felles håndbok som, så langt det er mulig, informerer om retningslinjer som gjelder i institusjonelt samarbeid om masteprogram på nordisk nivå, herunder informasjon om regler for akkreditering, grader, diplomer etc. som gjelder i ulike land, hvilket akademisk og administrativt ansvar påhviler de deltakende institusjonene eksempelvis når det gjelder å lage en studieplan, eller praktisk og akademisk oppfølging av studentene. Programadministrator (SIU) er den naturlige enheten for å utvikle en slik håndbok.
- NMP preges av for knappe midler til mobilitetsstipend, særlig for utenomeuropeiske studenter.
- HØGUT kan undersøke hvorvidt eksisterende ressurser kan omdisponeres til student- og mobilitetsstipend. Dette gjelder både driftsmidler og de ressurser som finnes innenfor rammen av Nordplus Høyere utdanning. Driftsmidler kan også anvendes til mobilitet. HØGUT kan også vurdere om Nordplus skal prioritere studenter tatt opp på et NMP.
- Selve driftsperioden for NMP er relativt kort, ett og et halvt år. Til sammenlikning har programmer innenfor rammen av Erasmus Mundus femårige driftsperioder. Også NMP bør også få femårige driftsperioder. Gitt at behovene varierer over tid og mellom konsortier bør det legges opp til relativt fleksibel bruk av ressursene.
- Det har vært tilløp til uenighet om fordeling av inntekter og utlegg innad i konsortier, Budsjettmessige forhold må alltid være avklart (før oppstart av et nytt masterprogram?). I søknadene om NMP bør det stilles krav om finansiell plan og strategi for å sikre økonomisk bærekraft for programmene utover Ministerrådets tildeling.
- Manglende institusjonell støtte kan være en barriere for realisering av NMP. HØGUT kan i enda sterkere grad vurdere om programmene bør prioriteres ved institusjoner som verdsetter nordisk samarbeid i sine strategier for internasjonalisering, eksempelvis i form av administrativ og finansiell støtte.

1 Problembakgrunn og metodisk tilnærming

1.1 Om undersøkelsen

Nordisk institutt for studier av innovasjon forskning og utdanning (NIFU) fikk i oppdrag av Nordisk Ministerråd (NM) å gjennomføre en studie av 'gränshinder' i Nordic Master Program (NMP).

Evaluering af Nordic Master Programme fant på det nordiske nivå at «i forhold til det nordiske samarbejde om højere uddannelse er en række grænsehindringer, der er med til at besværliggjøre og sætte begrænsninger for, hvordan programmerne kan sammensættes, og hvor fælles eller «joint» de programmer, der udbydes, kan være» (s 8). Det påpekes videre at det for eksempel er forskjellige regler for akkreditering, studieavgifter og tildeling av grader og at dette er ressurskrevende for landene som er med i konsortium, samt at dette betyr noe for programmenes muligheter og begrensninger i forhold til lovgivning med det resultat at noen programmer kan bli mindre nytenkende og mindre felles på grunn av begrensninger i lovgivningen (Oxford Research 2010).

Nordisk Ministerråd (NM) ønsker gjennom dette prosjektet en oversikt og vurdering over oppgitte temaområder:

1. *Institutionella förhållanden*

- Terminstruktur (terminstart, terminslängd, osv).
- Poängstruktur (antal studiepoäng totalt, fördelning på examen, jämförbarhet institutioner emellan etc.)
- Andra potentiella skillnader i procedurer, praxis, traditioner osv.

2. *Ekonomi*

- Finansiering undervisning/institutioner och incitament för forskare och pedagogisk personal att erbjuda undervisning (både ekonomiska och karriärmässiga incitament)
- Studieavgifter (hur dessa påverkar rekryteringen och intresset hos studeranden, hur dessa eventuellt delas inom konsortiet)
- Studiestödet och skillnader mellan de nordiska länder

3. *Juridiska förhållanden*

- Skillnader i regelverken gällande double degrees, joint degrees osv.
- Regler for akkreditering (olika praxis, möjligheter till ömsesidigt erkännande osv.)

4. Praktiska förhållanden

- Visumkrav samt annan potentiell reglering av vistelse i respektive länder
- Boende och andra sociala omständigheter och eventuella stödformer för studeranden och skillnader i dem
- Möjligheter till information, vägledning och andra former av personligt stöd till studeranden

I Nordic Master Arbeidskomité's arbeidsmøte (27.4.2012) ble det presisert at de juridiske forholdene skulle være det primære temaområdet prosjektet skulle fokusere på. NM har parallelt med dette prosjektet hatt flere andre prosjekter som tar for seg både punktet om økonomi og praktiske forhold.

Arbeidet har vært ledet av HØGUT -rådgivningsgruppen for Nordisk samarbeid innen høyere utdanning, som er Nordisk Ministerråds rådgivende organ for nordisk samarbeid i denne sektoren.

HØGUT har til oppgave at styrke og utvikle det nordiske uddannelsesfællesskab på samtlige postgymnasiale uddannelsesniveauer. Dette gøres bl.a. ved at levere forskjellige bidrag til den uddannelsespolitiske debat, følge op på nordiske aftaler, bidrage til samarbejde om fælles uddannelser og at være kontakforum for gensidig udveksling af information. Styregruppens virksomhed skal også bidrage til en nordisk merværdi samt til faglige samarbejdsresultater». ¹

NM har også nedsatt en arbeidskomite for å utarbeide forslag til utvikling av NMP

Nordiska Ministerrådets mål for programmet er å:

- Stimulere samarbeidet mellom institusjonene innen høyere utdanning og andre relevante aktører og styrke Norden som region.
- Synliggjøre de nordiske institusjonene innen høyere utdanning og formidle "god praksis. Utvikle nye modeller for nordisk utdanningssamarbeid.
- Utvikle nye områder for akademiske studier.
- Skape spesialisert kunnskap og kompetanse innenfor områder med behov for dette.
- Stimulere og støtte utviklingen av flere felles masterprogram.

Arbeidskommittén för Nordic Master består av følgende personer:

- Rolf Larsen, HØGUT, Norge, ordfører for gruppen
- Karin-Elin Berg, Det norske Kunnskapsdepartementet
- Gudmundur R. Jónsson, HØGUT
- Ulla-Maija Forsberg, prorektor ved Helsingfors Universitet, NUS
- Kerstin Sahlin, tidligere prorektor ved Uppsala universitet, NUS
- Michael Andersson, seniorrådgiver, NORDFORSK (suppleant Harry Zilliacus, NORDFORSK)

1.2 Data og metode

En bred metodisk tilnærming var nødvendig for å avdekke aspekter ved juridiske, økonomiske, institusjonelle og praktiske forhold som virket som barrierer for gjennomføring av NMP. Følgende datakilder var sentrale:

- Intervjuer
- Dokumenter
- Foreliggende surveymateriale og andre undersøkelser
- Deltakelse på relevante seminarer og møter

¹ <http://www.norden.org/no/nordisk-ministerraad/ministerraad/nordisk-ministerraad-for-utdanning-og-forskning-mr-u/raadgivningsgrupper/raadgivningsgruppen-for-nordisk-samarbeid-innen-hoegre-utdanning-hoegut/om-raadgivningsgruppen-for-nordisk-samarbejde-inden-for-hoejere-uddannelse-hoegut>

Vi gjennomførte intervjuer og samtaler med programadministrator, internasjonale programkontor i øvrige nordiske land, programkoordinatorer, leder av nordisk arbeidsgruppen om studiestøtte, medlemmer av rådgivningsgruppen for nordisk samarbeid innen høyere utdanning (HØGUT), ett tidligere medlem av Nordic Quality Agency Network in Higher Education NOQA. Særlig stor hjelp har vi fått av Seniorrådgiver ved Universitetet i Bergen, Etelka Tamminen Dahl.

Noe av denne korrespondansen foregikk også via epost.

Prosjektet kunne dra veksler av evalueringer, utredninger og brukerundersøkelser foretatt av Oxford Research, NIFU, NOQA samt relevante dokumenter fra HØGUT og andre nordiske organ.

Ministerrådets sekretariat inviterte NIFU til deltakelse på et møte i Nordic Master Arbeidskomitémøte for å få innspill i rapportarbeidet.

I tillegg ble undersøkelsen presentert underveis på NMP work shop i Bergen i september der NIFU også fikk innspill til rapporten fra deltakere, studenter, fagpersonale og programkoordinatorer.

2 Barrierer

2.1 Innledning

I tråd med oppdraget omhandler dette kapittelet reelle og potensielle barrierer for vellykket gjennomføring av nordiske masterprogram (NMP). Vi kommer inn på praktiske, institusjonelle og økonomiske forhold av betydning, men legger særlig vekt på juridiske forhold; de formelle nasjonale krav som kvalitet og standard i utdanningen som skal gjelde ved internasjonalt samarbeid om studieprogram og grader på masternivå. Som en innledende manøver redegjør vi kort for konseptet NMP sett i lys av internasjonal praksis hva gjelder internasjonale studieprogram og grader.

2.2 Modell

Et Nordic Master Program (NMP) er sammensatt av kurs ved minimum tre høyere læresteder i samarbeid mellom tre forskjellige land i Norden. Nordisk Ministerråd (NM) var initiativtaker og startet opp Nordic Master Project som et pilotprosjekt i 2006, der formålet var: «to make the Nordic region a more coherent unit, boost its competitiveness, encourage Nordic students to remain in the region and attract non-Nordic higher education (HE) students to study here» (SIU 2012a: 1).

Det kan søkes om opp til 1 million danske kroner per program, der målet er å utvikle et NMP. Kun høyere læresteder fra de nordiske landene kan søke om støtte (Danmark inkludert Grønland og Færøyene, Finland inkludert Åland, Island, Norge og Sverige).

Gjennom utlysningene ønskes programmer av høy kvalitet og internasjonalt attraktive (SIU, 2012b). NMP er med dette tenkt å være et virkemiddel for sikre at de nordiske landene hevder seg i den globale økonomiske konkurransen, gjennom at utdanningssystemene produserer og formidler kunnskap på et høyt internasjonalt nivå. Nordic Masters Program imøtekommer utfordringer som optimal bruk av ressurser, kritisk masse og god kunnskapsflyt. Programmet setter derfor Norden som kunnskapsregion på kartet» (Amundsen 2009).

Det overordnede målet med NMP er å bygge opp og beholde national excellence i hvert enkelt av de nordiske landene gjennom samarbeid mellom høyere læresteder i de Nordiske landene og gjennom dette å tilby master programmer som hvert av landene alene ikke er i stand til å tilby.

Lærestedene som samarbeider skal danne et 'joint consortium' som har til formål og utvikle og drive masterprogrammet, der ett av lærestedene skal være ansvarlig for søknaden og prosedyrene for programmet. NM hadde ansvar for søknadsprosessen til NMP det første året og deretter tok Senter for internasjonalisering av utdanning (SIU) over ansvaret som programadministrator.

Det har vært totalt tre søknadsrunder for lærestedene første gang i 2007, andre gang i 2009 og tredje gang i 2010. Antall søknader har variert i antall og også i kvalitet. Kun fire søknader fikk innvilget støtte i 2009, selv om intensjonen har vært å innvilge seks søknader årlig (SIU 2012a). Søknadene er behandlet av en komitee bestående av fire fagpersoner fra de ulike nordiske landene. Alle konsortiene har startet opp, men ett av prosjektene fra 2009 ble avsluttet på grunn av interne problemer og ett prosjekt har hatt vansker på grunn av akkrediteringsproblemer, der ett av medlemmene trakk seg (SIU 2012a).

Tabell 2.1 Antall søknader for støtte og antall innvilgede søknader til Nordic Master Program

År	Antall søknader	Antall innvilget støtte
2007	41	6
2009	10	4
2010	34	6

Kilde: SIU 2012

Programmene må tilby 120 studiepoeng (ECTS) og et minimum tilbud fra lærested som deltar i konsortiet er 20 studiepoeng. Det kreves også at undervisningsspråket er engelsk, men unntak kan gjøres og Nordiske språk kan benyttes. Det kan søkes om inntil 1 million danske kroner, og 50 prosent av midlene går til det koordinerende lærestedet på starten av prosjektperioden. De resterende pengene utbetales når konsortiet kan rapportere om at de har utviklet planlagt program.

Innovative elementer i tilbudet skal i følge utlysningsteksten framheves i søknaden om å få tildelt midler. I tillegg skal mulighetene for mobilitet framlegges og eksamensgjennomføring skal det redegjøres for spesielt. Lærestedene som samarbeider oppmuntres gjennom søknadene og til å utvikle tverrfaglige studieprogrammer. Disse studieprogrammene skal være “joint study programmes’ with graduates receiving one joint or multiple national diplomas, depending on national legislation. Applications should indicate how the consortium relates to national legislation” (SIU 2012: 3).

2.3 Doble og felles grader- og studieprogram

På samme måte som for internasjonalt samarbeid om grader og studieprogram, er det også for NMP hovedsakelig tre samarbeidsformer mellom involverte læresteder som er gjeldende; fellesgrader, doble grader og felles studieprogram.

NMP prosjektseminar i 2009 viste at ‘joint degrees’ medførte problemer for prosjektene i og med at lovgivningen ikke tar høyde for denne ordningen, samt at lærestedene som har slike ordninger har liten erfaring med dette (SIU 2012). (Oxford Research 2010) (HØGUT møte 27.03 2012).

De fleste ender opp med å tildele en dobbel eller multippel grad. Studentene får vitnemål fra to læresteder. Ved en fellesgrad får studentene ett vitnemål.

Lisboa konvensjonen fra 1997, er en avtale inngått mellom land i UNESCO og Europarådet med formål om å legge til rette for større akademisk mobilitet mellom landene. For land som skal godkjenne utenlandske kvalifikasjoner innen høyere utdanning er det nye kriterier og prosedyrer som skal følges. Hensikten med konvensjonen er å legge til rette for en større akademisk mobilitet. Målet er: «felles løsninger på praktiske problemer når det gjelder godkjenning av kvalifikasjoner i høyere utdanning. De landene som tiltrer konvensjonen forplikter seg til å ha gode rutiner for saksbehandling av saker som gjelder godkjenning av høyere utdanning.^{2,3}

Europeisk ministerrådsmøte for høyere utdanning i Bergen 2005 hadde fokus på gradssystem, kvalitetssikring og godkjenning av grader og studieperioder. Rapporteringen om disse tre

² <http://www.regjeringen.no/nb/dep/kd/ryddemappe/kd/norsk/tema/utdanning/hoyereutdanning/publ/konvensjon-om-godkjenning-av-kvalifikasj.html?id=410538>

³ http://www.regjeringen.no/nb/dep/kd/tema/hoyere_utdanning/lisboakonvensjonen.html?id=614766

fokusområdene gikk ut på at det var gjort stor framgang på samtlige områder og behov for økt erfaringsutveksling og å bygge opp nødvendig kapasitet ved institusjonene og på nasjonalt nivå.⁴

For eksempel Finland kan skrive ut en joint degree når studenter har tatt eksamen, i tillegg får studentene også alltid et nasjonalt vitnemål. Alle landene, unntatt Norge, har bestemmelser for hva som skal stå i vitnemålet.

Fellesgrader (joint degrees) er ikke et entydig begrep. Begrepet blir i SIUs rapport (2011) definert som et samarbeid mellom to eller flere institusjoner i flere land om et felles studieprogram.

Studieprogrammet fører fram til en felles grad. «En fellesgrad innebærer at samarbeidspartnerne i fellesskap eier og har ansvaret for hele programmet og ikke bare for sin egen del. En fellesgrad kan dokumenteres ved å:

- utstede ett fellesvitnemål,
- ett fellesvitnemål i tillegg til to eller flere institusjonelle vitnemål,
- eller kun to eller flere institusjonelle vitnemål

Doble eller multiple grader (double or multiple degrees) skiller seg fra fellesgrader ved at «det ikke gis en felles grad, men to (eller flere) atskilte grader, én fra hver av de involverte institusjonene. I denne arbeidsformen eier institusjonene og har ansvaret for sine respektive komponenter» (SIU 2011, s. 7). Også for doble grader eksisterer det ikke en felles definisjon, men doble grader omtales å ha følgende karakteristikk (Blomqvist udatert):

- programs developed and implemented jointly by several higher education institutions in two or more countries
- agreement between institutions (governments/quality assurance agencies...)
- students move from one institution to another
- full recognition

Felles studieprogram (common study programs) er en samarbeidsform der to eller flere institusjoner samarbeider om studieprogram som fører til en grad ved én av institusjonene, og at institusjonene «eier» og har ansvar for sine egne studenter ved opptak, vitnemål mm» (SIU 2011, 8).

SIU rapporterer om at de fleste programmene i liten grad er integrert på en slik måte at de danner et nytt studiekonsept, men at de gjerne er en sammenstilling av studiemoduler som eksisterte fra før. Slik sett er det innovative elementet ved NMP ikke alltid så fremtredende. Typisk er det også at de heller gjerne ikke ender i fellesgrader (joint degrees) eller doble grader (double degrees). Heller ikke kunne det rapporteres om stor grad av utviklede elementer, og der de fleste prosjektene i mer eller mindre grad blir beskrevet som å bruke allerede eksisterende elementer (SIU 2012). En av intensjonene med NMP er at den skal føre til joint eller double degrees, noe som har vist seg å være vanskelig å oppnå: «*It is still not possible in some countries, and the administrative procedures (for example «Felles studentsystem» in Norway) are not in place. For some types of institutions, for example the university colleges in Norway, the accreditation process for a new master program is very long, and often not possible to complete within the time frame of the development period*» (SIU 2012, s. 4).

I tillegg til de vanskene vi har nevnt med å etablere fellesgrader, er selve gradsbetegnelsene uklare og flertydige. Disse uklarhetene skaper vansker for kommunikasjonen og gjør planleggingen mer tungvint enn nødvendig. Det bør derfor etableres et sett av entydige definisjoner for å fjerne tvil og uklarheter om hvilke typer grader det faktisk er tale om.

⁴ Det europeiske området for høyere utdanning – På vei mot målet. Kommuniké fra møtet for europeiske ministere for høyere utdanning, Bergen, 19.-20. mai 2005

2.4 Akkreditering/godkjenning

2.4.1 Innledning

Alle de nordiske landene har etablert akkrediteringsordninger som kan omfatte godkjenning av institusjoner eller innplassering i en institusjonsstruktur, eller godkjenning av studietilbud. Her har det vært ulike historiske tradisjoner og utviklingstrekk i de nordiske landene og mellom ulike typer læresteder, men generelt har man beveget seg i retning av å gi lærestedene økt autonomi i slike saker. Mastergrader innenfor NMP berøres av disse reglene på linje med etableringen av nasjonale studietilbud. Det som spiller en avgjørende rolle er i hvilken grad lærestedene selv kan beslutte opprettelse av nye studieprogram, eller om det kreves en godkjenning på statlig nivå – eventuelt etter en sakkyndig vurdering.

Det er her viktig å skille mellom akkreditering og godkjenning. Akkreditering innebærer en uavhengig faglig vurdering av et bestemt studietilbud, mens godkjenning betyr den rent juridiske beslutningen om programmet skal opprettes eller ikke. Både rutineene for akkreditering og godkjenning og hvem som kan beslutte, vil ha betydning for etableringen av felles nordiske programmer.

Utvikling av Nordisk Joint Masters er forbundet med en rekke utfordringer hva gjelder kvalitetssikring og akkreditering. Akkrediteringsarbeidet kan innebære krevende operasjoner, samarbeidet kan komme i utakt, forsinkes og i verste fall strande, slik tilfellet var i et planlagt nordisk masterprogram; Dance Education as Artistic Practice and Research. Et eksempel på forsinket prosjekt er det Islandske prosjekt om gammelnordisk litteratur, som ikke ble godkjent på dansk side .

De respektive lands lovgiving er i varierende grad tilpasset "joint degrees" og kan ikke nødvendigvis løses av de enkelte lærested. Lærestedene kan ha liten erfaring med de juridiske aspektene. I de nordiske landene er det dessuten svært ulikt i hvor stor grad lærestedene selv har fått delegert ansvar for mastergradene. Godkjenningsordningene er derfor svært ulike i de fem nordiske landene.

2.4.2 Betydelige forskjeller mellom landene

I **Danmark** gis lærestedene begrenset autonomi i å etablere nye programmer, og lovverket åpner i begrenset grad opp for internasjonale fellesgrader overhodet. Under spesielle betingelser kan universiteter søke om godkjenning av fellesgrader, men ikke høyskolene. Men det nordiske masterprogrammet som startet i 2009, The Religious Roots of Europe, med Universitetet i Århus som koordinator, er hittil den eneste fellesgraden som er blitt akkreditert i Danmark.

I Danmark skiller regler og forskrifter om fellesgrader mellom universitetene på den ene siden og høgskolene/profesjonshøgskolene på den andre. I 2005 åpnet det danske Folketinget i universitetsloven opp for felles studieprogram, men tillot ikke tildeling av felles grad. Grad tildelt som resultat av et felles program kan bare utstedes under visse omstendigheter av et dansk universitet, under dansk lov, og vil være en dansk grad. Man danske universitet har tillatelse til å inngå avtaler med ett eller flere utenlandske universitet om å være ansvarlig for en del, maksimalt to tredjedeler av en dansk bachelor- eller masterstudie. Men det skal sikres at de deler som fullføres i utlandet er forskningsbasert og på samme pedagogiske nivå som i dansk høyere utdanning. Programmet på oppfylle de samme kravene for kvalitet, faglig sammenheng, relevans og progresjon som gjelder for dansk høyere utdanning. Studentene må sikres de samme betingelser som hadde vært tilfelle dersom programmet ikke hadde blitt gjennomført i Danmark. Studiene må ikke være avgiftsbelagt og studentene må ha samme offentlige sikkerhet og rettigheter som ved danske universitet. Utover de generelle kvalitetskriteriene skal også tas i betraktning de faglige fordelene ved å tilby programmet som felles utdanning og samfunnets behov for det aktuelle programmet.

Finske utdanningsmyndigheter ser utviklingen av fellesgrader som viktig for internasjonalisering av høyere utdanning. Status for fellesgrader er likevel tvetydig. I finsk dekret om universitetsutdanning er

det uttalt at utdanning til en høyere grad også kan organiseres gjennom internasjonalt samarbeid. I 2004 publiserte det finske utdanningsdepartementet en anbefaling for utvikling av fellesgrader og doble grader. Her defineres felles grad som et felles program organisert av to eller flere institusjoner i høyere utdanning, og som fører til ett eller flere vitnemål. Dermed gjør definisjonen ikke en forskjell mellom en felles grad og en dobbel grad. Gitt uavklarte forhold knyttet til studenters rettigheter i internasjonale fellesgrader åpner det finske ministeriet opp for at fellesgrader skal tilhøre et av samarbeidslandenes offisielle gradssystem – dvs. en "double degree". Den sikreste måten graden kan anerkjennes på er at den også er anerkjent som en offisiell grad i minst et av landene som deltar i samarbeidet.

Den **islandske** lov om for universiteter og høyskoler fra 2006 tillater alle høyere utdanningsinstitusjoner som har gjennomgått akkreditering å tildele grader i samarbeid med andre høyere utdanningsinstitusjoner på alle nivåer. Forskrift om akkreditering av høyere utdanning legger vekt på nasjonalt og internasjonalt samarbeid som et kvalitetskriterium. Følgelig er institusjonene i høyere utdanning forventet å ha noen form for samarbeid som felles grader eller program. Her finnes altså et statlig insentiv for å samarbeide med institusjoner i utlandet. Felles grader og programmer der islandsk høyere utdanning er involvert, er pliktet til å tilby Diploma supplement og til å beskrive læringsutbytte for alle kurs, noe som er obligatorisk på Island. Høyere utdanningsinstitusjoner på Island kan forøvrig ikke delta i internasjonale masterprogram på fagområde de ikke selv har tilbud på.

I **Norge** kan universiteter og høyskoler fritt inngå samarbeid om fellesgrader så lenge det skjer innenfor rammen av visse juridiske og faglige betingelser. Universitetene kan selv treffe beslutningen om å opprette (eller nedlegge) nye studieprogrammer på alle studienivåer. Høgskolene må imidlertid søke det nasjonale organet for kvalitetssikring og akkreditering – NOKUT- om tillatelse til å opprette grader på master og PhD nivå, både norske og internasjonale. Dersom NOKUT har vurdert at de faglige kravene er tilfredsstillende, vil departementet normalt følge NOKUTs vurdering.

Etableringen av internasjonale grader er i tillegg underlagt spesielle bestemmelser. Den norske loven om universiteter og høyskoler av 1. april 2005 introduserte muligheten for høyere utdanningsinstitusjoner til å etablere og tildele grader i samarbeid med andre høyere utdanningsinstitusjoner på alle nivåer nasjonalt eller internasjonalt. Det fastslås (i kap. 4 i departementets forskrift av 8. september 2005 om akkreditering, evaluering og godkjenning i lov om universiteter og høyskoler) at det skal være kontrakt som regulerer ansvar mellom samarbeidende institusjoner, at alle parter er akkreditert eller har offentlig fullmakt til å tildele høyere utdanning, at studentene som er tatt opp til en internasjonal fellesgrad bør sikres en periode av en viss varighet ved samarbeidende institusjoner. Hvis et partnerskap rundt en felles grad opphører skal institusjonene inngå en avtale med en annen institusjon for å sikre at studentene er i stand til å fullføre sine studier. Institusjonene må informere NOKUT om hvilke felles grader som tildeles. Vitnemål og «diploma supplement» må inkludere informasjon om alle partnerne i programmet. NOKUT har utstedt kriterier for akkreditering av fellesgrader på alle nivåer. Utenlandske fellesgrader godkjennes i henhold til Lisboa konvensjonen. Det viktigste kravet er at alle partene i konsortiet er anerkjent som høyere utdanningsinstitusjoner i de respektive land.

Sverige har hatt en gradvis oppmyking av lovverket og åpner først fra 2010 opp for joint degrees.⁵ Før den tid har tildeling av fellesgrader i betydningen utstedelse av ett dokument av de deltakende institusjonene som ikke ledsages av noen nasjonal diplom – blitt utelukket av gjeldende lover. En undersøkelse blant svenske institusjoner som deltok i Erasmus Mundus programmet, viste imidlertid at gjeldende lovverk var det mest presserende med hensyn til å tilrettelegge bedre for felles grader i høyere utdanning.

⁵ <http://kvalitet.hsv.se/resultatsok>

<http://www.hsv.se/publikationer/rapporter/2012/hogskoleverketssystemforkvalitetsutvardering20112014.5.4d068135136738aead9800076.html>

2.4.3 Mot nordisk harmonisering?

De enkelte landenes regelverk for akkreditering og godkjenning er primært utformet for beslutninger om nasjonale studieprogrammer. Opprettelse av nordiske felles grader må derfor godkjennes innenfor høyst ulike regelverk, også egne regelverk for denne typen internasjonale programmer. Dette har skapt betydelige vansker for mange av initiativene med nordiske grader.

Det juridiske grunnlaget for nordiske fellesgrader gavner i første rekke deltakelse fra universiteter i slike former for samarbeid. Nordisk samarbeid kompliseres ytterligere ved at de ulike lands språk, regler og fremgangsmåte for akkreditering er forskjellige.

Et minimumskrav bør være at nordiske masterprogram skal være godkjent i alle deltakerlandene før det rekrutteres studenter, noe som er spesielt viktig med tanke på høgskolers/profesjonshøgskolers deltakelse.

Innen de enkelte land har lærestedene til dels ulik praksis med hensyn til hvordan de informerer om formelle krav til fellesgrader og det vitenskapelige personalet har til dels for lite kunnskap om de kriterier og fremgangsmåter som gjelder for å få godkjent en nordisk fellesgrad (Se også Oxford Research 2010, SIU 2012).

Slike erfaringer er i tråd med utfordringene som også finnes utenfor Norden, i spørsmål om internasjonale fellesgrader for øvrig. Men vi kan forvente at det i Norden finnes lavere terskler for samarbeid om høyere utdanning. Det er mange grunner til at Ministerrådet bør følge opp sine tidligere initiativ for å harmonisere akkrediteringspraksis i de nordiske land. Ikke minst av hensyn til studentenes rettigheter, for å utnytte de økonomiske ressurser de enkelte land investerer i dette samarbeidet samt legge til rette for den mulighet for heving av akademisk kvalitet og relevans som ligger her

Nordic Quality Assurance Network NOQA består av representanter fra de ulike nasjonale akkrediteringskontorene i Norden;

- ACE Denmark (The Accreditation Council Denmark)
- Danmarks Evalueringsinstitut (Danish Evaluation Institute, EVA)
- Korkeakoulujen arviointineuvosto (Finnish Higher Education Evaluation Council, FINHEEC)
- Menntamálaráðuneytið (Ministry of Education, Science and Culture, Iceland)
- NOKUT - Nasjonalt organ for kvalitet i utdanningen (Norwegian Agency for Quality Assurance in Education)
- Högskoleverket (Swedish National Agency for Higher Education)

Siden 2001 har det publisert en rekke rapporter som berører nordisk akkrediteringspraksis innenfor rammen av dette nettverket (se <http://www.nokut.no/en/noga/Reports/>) -

I 2008 fikk gruppen ett mandat og en bevilgning av Nordisk Ministerråd for å utrede "gemensam akkreditering/utvärdering av gemensamma examina". I 2009 kom rapporten *Joint Degrees – Joint Evaluations. A Nordic Challenge*. I likhet med denne rapporten kan NIFU fremdeles konkludere at det er betydelige forskjeller mellom de nordiske lands system for kvalitetssikring og akkreditering. Disse forhold ble også påpekt i en tidligere rapport bestilt av Nordisk Ministerråd på andre hold, som *Nordisk kvalitetssikring av høyere utdanning. Muligheter for gjensidig godkjenning og økt samarbeid?* (Stensaker og Danø 2006). Sett i lys av tidligere utredninger og anbefalinger har det i praksis skjedd relativt lite for å harmonisere akkrediteringspraksis i Norden. NIFU ser stort behov for å løfte disse spørsmålene opp på et overordnet politisk nivå. NOQA som jo består av statlige organ på dette feltet burde naturligvis ha en sentral rolle i dette videre arbeidet.

NOQA gruppen identifiserte i 2009 behov for felles nordiske programevalueringer og om mulig felles nordisk akkreditering av nordiske master program.

Tre alternative strategier ble foreslått:

- a) Felles evaluering av program foretatt av et team av eksperter som avlegger en rapport som (hvis grunnlag for det) følges opp av felles akkreditering
- b) Felles evaluering for tildeling av Nordisk kvalitetsstempel
- c) Nasjonal akkreditering av ulike deler av programmet fulgt opp av felles akkreditering av hele programmet

- Sett på denne bakgrunn foreslår NIFU:
-
- Til tross for mange tidligere utredninger har det i praksis skjedd relativt lite for å harmonisere akkrediteringspraksis i Norden. NIFU ser stort behov for å løfte disse spørsmålene opp på et overordnet politisk nivå og NOQA bør forventes en sentral rolle i dette arbeidet.
- Arbeidet mot felles nordisk akkreditering, i tråd med forslagene fra NOQA gruppen kan være et langsiktig mål for HØGUT. Som også konkludert i NOQA rapporten krever dette nye avtaler mellom land og endring i de respektive lands lovverk. Vi vil derfor tilføye at felles nordisk akkreditering derfor må behandles hos respektive nasjonalt ministernivå og i samarbeid mellom disse der Ministerrådet ved HØGUT kan bistå i en slik eventuell prosess.
- Uavhengig av hvilke godkjenningsregimer NMP skal utvikles innenfor er det behov for å utvikle en felles håndbok som, så langt det er mulig, informerer om retningslinjer som gjelder i institusjonelt samarbeid om masteprogram på nordisk nivå, herunder informasjon om regler for akkreditering, grader, diplomer etc. som gjelder i ulike land, hvilket akademisk og administrativt ansvar for påhviler de deltakende institusjonene eksempelvis når det gjelder å lage en studieplan, eller praktisk og akademisk oppfølging av studentene. Programadministrator (SIU) er den naturlige instansen for en slik oppgave.

2.5 Institusjonelle barrierer

I dette avsnittet ser vi nærmere på forskjeller i terminstruktur, poengstruktur og eksamensordninger, og hva det betyr for gjennomføring av NMP.

2.5.1 Terminstruktur

Den vanligste oppdelingen av studieåret er i en høst- og en vårtermin, og studentenes bevegelser mellom lærestedene burde ikke være vanskelig, selv om visse vansker ble rapportert i den tidlige fasen av det nordiske samarbeidet om masterprogrammer (NOQA 2009). Problemer kan derimot oppstå dersom enkelte læresteder har helt andre terminstrukturer, f.eks. oppdeling av studieåret i tre terminer.

Verken gjennom de intervjuene vi har gjennomført eller på seminaret i Bergen 18. september ble dette omtalt som noe spesielt stort problem, men det kan være at dette varierer noe mellom fagområder. Dersom studieåret er delt inn i en høst- og en vårtermin, og studentene stort sett tilbringer hele terminer ved hvert lærested, burde ikke mindre forskjeller i starttidspunkt eller varighet spille noen stor rolle.

2.5.2 Poengstruktur

Forholdet mellom terminstruktur og poengstruktur kan skape problemer for studentenes mobilitet dersom ikke alle de nordiske landene har implementert ECTS-systemet der et studieår regnes som 60 studiepoeng.

Ifølge reglementet for NMP skal tilbudet fra hvert enkelt lærested utgjøre minst 20 studiepoeng, mens ett semesters studium utgjør 30 poeng – i de tilfellene der man opererer med ECTS-systemet. Studiemoduler på mindre enn 30 poeng fyller dermed ikke et helt semester, Også studiemoduler på

mellom 30 og 60 poeng er i «utakt» med semesterinndelingen. Vi har ikke registrert konkrete eksempler på at dette skaper vansker, men det kan være grunn til å framskaffe oversikter over eventuelle forskjeller i poengstruktur mellom landene. Dersom ECTS-systemet er allment utbredt, er det grunn til å stille spørsmål om ikke modulene bør ha et omfang som tilsvarer hele semestre, f.eks. 30 eller 60 studiepoeng. Mange av de aktuelle tilbudene bygger på eksisterende tilbud ved lærestedene, og det er ikke gitt at de enkelte modulene er helt tilpasse hverandre.

Selv i de tilfellene der ECTS anvendes, kan inndelingen i studiemoduler være temmelig forskjellig. Dette finner vi også mellom læresteder i samme land. Under evalueringen av Kvalitetsreformen i Norge ble disse forskjellene tydelige, blant annet hva som var den nedre rammen for en modul (10, 15 eller 20 poeng). I Norge syntes dette primært å være et problem for mobilitet på bachelornivå, men det kan ikke utelukkes også å gjelde på mastergradsnivå. Noe annet er at studiemoduler som er normert med samme antall studiepoeng ikke nødvendigvis betyr samme arbeidsmessige omfang. Her vil det kunne være forskjeller, ikke minst mellom fagområder.

Så langt i prosjektet har ikke dette vært nevnt som noe betydelig problem.

2.5.3 Eksamensordninger og karakterskala

Både mellom land og mellom læresteder og fagområder kan det være betydelig forskjeller i eksamens- og vurderingsformer. I enkelte land anvendes f.eks. ekstern sensor (f.eks. i Norge), mens dette ikke er noe krav i andre land (f.eks. Sverige) Men så lenge det ikke er noen restriksjoner i den gjensidige godkjenningen av eksamener mellom land og institusjoner, burde ikke dette skape noen vansker.

Under dette punktet er det spesielt ulikheter i karakterskalaen som er nevnt. For det første har ikke alle land innført en femdelt skala A-B-C-D-E (F=ikke bestått). For det andre vil det med stor sannsynlighet være variasjoner i hvordan en og samme skala brukes på tvers av land, læresteder og fagområder. Mest avgjørende er det om karaktersettingen er basert på normalfordeling av studentene eller er kriteriebasert. Ulike karakterregimer innenfor en og samme skala kan henge sammen med at fagmiljøene tross alt tar med seg vurderingsformene fra tidligere karaktersystemer inn i det nye, eksempelvis ved å oversette de nye bokstavkarakterene til de tidligere tallbaserte.

Begge former for ulikheter kan skape vansker og uklarheter for studenter, læresteder og framtidige arbeidsgivere, samt ved en eventuell overgang til PhD-studier. Trolig er det forskjeller av den første typen som er mest problematisk: at selve karakterskalaene varierer mellom landene.

2.5.4 Vitnemål

På seminaret 18. september kom det fram atskillige problemer knyttet til utstedelse av vitnemål, og at dette i noen tilfelle har tatt svært lang tid. Det er mulig at disse vanskene henger sammen med ulike godkjenningsordninger. Det er uholdbart at det skal være problemer forbundet med å tildele studentene et formelt vitnemål etter fullført mastergrad, eller at studentene må vente lenge på å få utstedt sine vitnemål. Det er i teorien ingen hindring for å utstede eksamensbevis på engelsk, selv om det eksempelvis i finsk lovgivning heter at eksamensbevis skal skrives på finsk eller svensk avhengig av hovedspråket ved institusjonen. Som har vært påpekt flere steder i denne rapporten er det ulike nasjonale standarder for utstedelse av vitnemål og hvilken informasjon det skal inneholde, eksempelvis når det gjelder språk, om hvorvidt det skal informeres om partnerorganisasjoner

2.5.5 Oppsummering

Av de forholdene som er omtalt over, er det bare problemene med å utstede vitnemål som er konkret rapportert. Men det at vi ikke har fått noen klare rapporter om vansker i forhold til terminstruktur, poengstruktur og eksamensordninger behøver ikke å bety at disse forholdene ikke kan skape barrierer. Vi har derfor omtalt en del forhold som potensielt kan skape problemer, og vi anbefaler å kartlegge dette nærmere.

2.6 Praktiske forhold

En rekke praktiske forhold er rapportert både i intervjuer med koordinatorene og i løpet av konferansen 18. september.

Å skaffe bolig synes å være generelt vanskelig uavhengig av studentenes nasjonale bakgrunn. Det er viktig at institusjonene tar hensyn til dette, informerer og på andre måter bistår søkerne i god tid.

Visumkrav: studenter fra land der det er visumkrav, typisk gjelder dette land utenfor EU/EØS samarbeidet, må søke visum i hvert av de landene de skal innom i løpet av et mastergradsstudium.⁶ Visumreglene er neppe enkle å endre på, men det vil muligens kunne forenkles situasjonen for studentene dersom de får tidlig informasjon om disse kravene og hvordan de skal gå fram.

I samarbeid med Oxford Research utførte NMR i løpet av våren 2012 en survey til studentene som deltar i NMP. I tillegg ble det gjennomført noen kvalitative intervjuer med studenter. Studenter har også blitt invitert til å gi tilbakemeldinger på programvirksomheten gjennom fire ulike workshops arrangert september-oktober 2012.

NMP har vært preget av frafall på studentsiden, programmene har gjerne endt opp med et lavere antall studenter enn stipuler, utfra planlegging og søknadsinteresse. Surveyen omfatter kun de studenter som har lyktes i å bli deltaker på studieprogrammet, dvs. ikke dem som falt fra underveis muligens som følge av økonomiske, praktiske og andre barrierer. Det er viktig at resultatene fra surveyen tolkes på denne bakgrunn. Surveyen viser at studentene generelt er fornøyd med programmets faglige innhold. Men den avdekker at noen program har gitt mangelfull informasjon vedrørende ulike sider av programmet som opplegg for mobilitet.

Slike svakheter indikerer at informasjon og veiledning av studenter bør være en del av kvalitetssikringsregimet innen NMP. Institusjonene må påta seg ansvaret for å rydde opp i faglige og administrative forhold. Det bør være tydelig hvem på institusjonen som er ansvarlig for faglig veiledning og administrativ assistanse til studentene. Det synes å være behov for mer informasjon om de retningslinjer de samarbeidende institusjoner skal følge. Hva ligger i hovedkoordinatorrollen og hva ligger i delt ansvar? HØGUT kan vurdere å utvikle en standard for organisering av NMP i form av en håndbok. Programadministrator kan være en pådriver med tanke på å utvikle en slik mal.

2.6.1 Forslag til anbefalinger

- Forskjeller i terminstruktur og poengstruktur bør kartlegges nærmere med tanke på å gi best mulig informasjon til fagmiljøer som skal etablere programmer og til søkere. Så langt har vi ikke fått noen indikasjoner på at dette har skapt store vansker
- Til tross for at Bologna-prosessen har som mål å samordne karakterskalaene, har ikke alle de nordiske landene tatt i bruk en bokstavskala fra A til E (F=ikke bestått). HØGUT kan utøve innflytelse overfor landene for å få til en bevegelse i retning av en felles struktur. Men det er trolig urealistisk å få etablert ensartet bedømmelse på tvers av land, institusjoner og fag.
- HØGUT bør utøve innflytelse overfor land og læresteder for å få til en felles måte å utstede vitnemål på innenfor rammen av NMP. Det kan nedsettes en nordisk ekspertkomite som utvikler en felles definisjon og modell for de eksamensbevis som skal utstedes innenfor rammen av NMP. Gruppen bør relatere sine anbefalinger til anbefalingene til den europeiske arbeidsgruppens anbefalinger som foreligger høsten 2012.

⁶ Eksempelvis på Island heter det: Except for Nordic citizens, everyone coming to Iceland to study needs a student residence permit if staying longer than three months (students: one semester) in Iceland. Some need to obtain the residence permit before arriving; some can apply after they arrive. Citizens of countries outside the EU/EEA must obtain a student residency permit before entering Iceland.

2.7 Finansielle barrierer og insentiver

Ministerrådet har finansiert planleggingsfasen av programmene i de respektive konsortier med 1. million DKK. Både studenter, universitetene og programkoordinatorene kritiserer for øvrig at det avsettes for mye ressurser til planlegging i forhold til selve driften av programmene. Støtten til utviklingsfasen ble erfart som svært god, mens finansieringen av programmer utover utviklingsfasen ble sett på som til dels meget utfordrende. Et gjennomgående problem er at antall studenter har blitt lavere enn stipulert.

Det er for øvrig også for knappe midler til stipend til studenter. Levekostnader er en utfordring, særlig for utenomeuropeiske studenter. I sammenlikning er Erasmus Mundus en mye mer attraktiv ordning. En del studenter har brukt Erasmus og Nordplus mobilitetsstipend, men dette representerer ingen løsning for studenter utenfor Norden og Europa. Nordplus har dessuten knappe midler. Sett på denne bakgrunn er det relevant å undersøke nærmere hvorvidt eksisterende ressurser kan omdisponeres til student- og mobilitetsstipend. Dette gjelder både driftsmidler og de ressurser som finnes innenfor rammen av Nordplus Høyere utdanning. Driftsmidler kan også anvendes til mobilitet. HØGUT kan også vurdere muligheten for at Nordplus prioriterer studenter tatt opp på et NMP. Som også ble påpekt i forrige evaluering av Nordplus (Stensaker et. al 2011), preges dette programmet og nordiske masterprogram av overlappende aktiviteter.

Men selve driftsperioden er i denne sammenheng også relativt kort, ett og et halvt år. Til sammenlikning har programmer innenfor rammen av Erasmus Mundus femårige driftsperioder. En tilsvarende forlengelse av driftsperioden kan anbefales for NMP. Gitt at behovene varierer over tid og mellom konsortier bør det legges opp til rimelig fleksibel bruk av ressursene. Det har imidlertid vært tilløp til uenighet om fordelig av inntekter og utlegg innad i konsortier, Budsjettmessige forhold må alltid være avklart. I søknadene om NMP bør det stilles krav om finansiell plan og strategi for å sørge for økonomisk bærekraft for programmene utover Ministerrådets tildeling.

Med unntak av Danmark, hevdes det å være for dårlige økonomiske insentiv generelt for å tiltrekke utenlandske studenter. Svak finansiell støtte fra vertsinstitusjonene kan representere et dårlig insitament for fagpersonalet til å delta i NMP, og har i ett tilfelle også bidratt til at et NMP med støtte fra Ministerrådet – i danspedagogikk, ble skrinlagt. Det kan være mange grunner til manglende samsvar mellom målene for NMP og institusjonelle strategier for internasjonalisering,

Slik NIFU ser det er det både et nordisk, et nasjonalt og institusjonelt anliggende å sørge for tilstrekkelig informasjon og strategisk bevissthet om hvilket potensial et slikt tilbud kan innebære. Manglende institusjonell støtte kan være en barriere for realisering av NMP. HØGUT kan vurdere hvorvidt disse programmene ytterligere bør prioriteres ved institusjoner som verdsetter nordisk samarbeid i sine strategier for internasjonalisering, eksempelvis i form av administrativ og finansiell støtte..

Referanser

Blomqvist, Carita, (udatert): Joint and double degrees. Accreditation and recognition. Presentasjon København.

Högskoleverkets system för kvalitetsutvärdering 2011–2014. Högskoleverket 2012. Fastställt 21 december 2010

NOQA (2009). Joint Degrees – Joint Evaluations. A Nordic Challenge.

NOQA (2009) Report on the pilot evaluation of the Nordic Masters Degree Program in Gerontology – NordMaG and Plant Pathology – NorPath.

Nordisk ministerråd (2007). Samaebetsministrarnas redogörelse rörande gränshinder 2007. Redegörelse – dokument 9.

http://www.norden.org/is/nordurlandarad/thing-fundir-og-radstefnur/thing/thingid-2007/fundargerdir/dok09_2007

Nordisk Ministerråd. Nordisk råd Samarbetsministrarnas redogörelse om gränshinder, sessionen 2003. J.nr. 08-00328-2.

<http://www.norden.org/is/nordurlandarad/thing-fundir-og-radstefnur/thing/thingid-2008/dagskra/skjoel/dokument-9>

Oxford Research (2010). *Evaluering af Nordic Master Programme*.

SIU (2011). *Internasjonalt samarbeid om grader og studieprogram ved norske læresteder. En undersøkelse av mål, er faringer og resultater*. SIU: Rapport 01/2011.

SIU (2012a). *Nordic Master Project – Report to Nordic Council of Ministers*. Senter for internasjonalisering av utdanning (SIU).

Stensaker, Bjørn og Danø Trine 2006 *Nordisk kvalitetssikring av høyere utdanning. Muligheter for gjensidig godkjenning og økt samarbeid?* NIFU STEP arbeidsnotat 16/2006. Oslo.

Stensaker, Bjørn, Jorunn Spord Borgen, Kazimierz Musial og Vera Schwach (2011). *Evaluering av Nordplus*. temaNord 2011:516

Studiestødsgruppen (2011). *Studiestødsgruppens svar på NMR:s oppdrag. Utbildning - Studiemedel etter arbete i annat land*, GF 14/9 2011. 10-11.10.2011.

The Committee of the Convention on the Recognition of Qualifications concerning Higher Education in the European Region, third session, Strasbourg, 9 June 2004

Vedlegg

Lista över Nordiska master program

Title	Partner institutions	Coordinating institution
Viking and Medieval Norse Studies	The Árni Magnússon Institute for Icelandic Studies University of Copenhagen University of Oslo Aarhus University	University of Iceland (IS)
Aquatic Food Production-Safety and Quality (AQFood)	Norwegian University of Life Sciences Norwegian University of Science and Technology Swedish University of Agricultural Sciences University of Iceland	DK-Technical University of Denmark
Dance Education as Artistic Practice and Research - Teaching and Learning in Dance as Embodied Reflective Practice	Oslo National Academy of the Arts (NO) Theatre Academy (FI) University of Dance and Cirkus (SE)	DK-Danish National School of Theatre and Contemporary Dance
eNviro5Tech	Chalmers University of Technology in Göteborg (SE) KTH (Kungliga Tekniska Högskola) - Royal Institute of Technology in Stockholm Norwegian University of Science and Technology (NO) Aalto University - School of Science and Technology (FI)	DK-Technical University of Denmark
Nordic Master Program in Sustainable Urban Transitions	Aalto University – School of Science and Technology (FI) Norwegian University of Science and Technology (NO)	SE-Chalmers University of Technology in Göteborg

	KTH (Kungliga Tekniska Högskola) – Royal Institute of Technology in Stockholm (SE) Technical University of Denmark (DK)	
Master programme in Biodiversity and Systematics	Lund University (SE) Stockholm University (SE) Uppsala University (SE) Aarhus University (DK) University of Copenhagen (DK) University of Bergen (NO) University of Oslo (NO) University of Tromsø (NO)	SE-Göteborg university

Project title	Partner institutions	Coordinating institution
Nordic Master in computational chemistry and physics	Göteborg University - Sweden Helsinki University - Finland Iceland University - Iceland Royal Institute of Technology - Sweden University of Tromsø – Norway	University of Tromsø
Nordic Master in Maritime Engineering	Chalmers University of Technology - Sweden Helsinki University of Technology – Finland Norwegian University of Science and Technology – Norway Royal Institute of Technology - Sweden Technical University of Denmark – Denmark	Technical University of Denmark
Nordic Master in Didactics of Mathematic	Danish School of Education, University of Aarhus- Denmark University of Agder – Norway University of Copenhagen – Denmark University of Tampere – Finland	University of Agder

	Åbo Akademi University - Finland	
Everyday Practices in Changing Societies	Helsinki University – Finland Linköping University - Sweden University of Stavanger – Norway Roskilde University - Denmark	University of Helsinki
Nordic Master in Gerontology	University of Jyväskylä (FI) University of Iceland Lund University (SE)	University of Jyväskylä (FI)
Nordic Master in Plant Pathology	University of Helsinki (FI) University of Copenhagen (DK) Agricultural University of Iceland Swedish University of Agricultural Sciences (SE) Norwegian University of Life Sciences (NO)	University of Helsinki (FI)

Project title

Partner institutions

Coordination institution

Nordic Master in the Religious Roots of Europe	Aarhus University (DK) The University of Bergen (NO) University of Copenhagen (DK) University of Helsinki (FI) Lund University (SE) University of Oslo (NO)	Aarhus University (DK)
Nordic Master in Marine Ecosystems and Climate	The University of Bergen (NO) University of Iceland University of Faroe Islands	The University of Bergen (NO)
Nordic Master in Innovative Sustainable Energy Engineering	Aalto University (FI) Technical University of Denmark (DK) Norwegian University of Science and Technology (NO) Chalmers University of Technology (SE)	KTH Royal Institute of Technology (SE)

	University of Iceland KTH Royal Institute of Technology (SE)	
Nordic Master in Innovative Information and Communication Technologies	Technical University of Denmark KTH Royal Institute of Technology (SE) Tallinn University of Technology (EST) The University of Turku (FI) Åbo Akademi University (FI)	Technical University of Denmark

Nordisk institutt for studier av
innovasjon, forskning og utdanning

Nordic Institute for Studies in
Innovation, Research and Education

www.nifu.no